

Kiemurtavaa polkua kasvatuksen historian tohtoriksi

■ HANNU SYVÄOJA

Miten minusta tuli kasvatuksen historian tohtori?

Kouluhistoriallisen seuran vuosikirja 2009. Toimituskunta Jouko Kauranne, Martti T. Kuikka, Erkki Merimaa ja Jukka Rantala.

Tieteellisten seurain valtuuskunta kehotti vuonna 2007 jäsenseurojaan keräämään oman alansa tohtoreilta muistitietoa kunkin tohtoriksi tulon vaiheista. Tulokset seura voisi julkistaa kirjana tai säilyttää alkuperäisaineistona. Kouluhistoriallinen seura ratkaisi asia ottamalla vuoden 2009 vuosikirjansa teemaksi: ”Miten minusta tuli kasvatuksen historian tohtori?”

Valtuuskunta perusteli asiaa tarpeella arkistoida ennen rahoitettua tohtorikoulutusta väitelleiden kokemuksia taipaleestaan kohti korkeinta akateemista opinnäytettä. Kasvatuksen historiasta tai

Kalevi Tammisen väitöskirja oli paisumassa niin laajaksi, että työn ohjaaja kehotti panemaan ”kannet väliin”. Johtuiko tuotteliaisuus kirjoittamisolosuhteista Puula vedellä? Kirjan kuvistusta.

sitä sivuavista aiheista väitelleistä vain eräät nuorimmat ovat edenneet suoraa reittiä, ylioppilasjuhlasta väitöstilaisuuteen, kohtuullisessa ajassa. Iäkkäämmiltä taival on vaatinut aikaa ja ponnistelua. On suoritettu maisteritason tutkinto, tehty töitä – koettu ehkä töttömyyttä – sairasteltukin, kohdattu esteitä ja epäonnistumisia, jopa ikärasismia. Silti on ponnisteltu sitkeästi. Väitöskirja on puurattu vapaa-aikoina, joista tutkijan perhekin on vaatinut osansa. Vuosikirjan eetos nousee voitetuista vaikeuksista.

Ponnistelu on kannattanut. Kaikki 28 kirjoittajaa ovat hyötäneet väitöskirjastaan. Jollekin se on ollut ”tieteellisen intohimon tuotos ja elämän tuki”, useimmille taas ponnistuslauta uralla etenemiseksi. Uransa jo luoneille tohtorinhattu on lähinnä symboli korkeasta osaamisesta. Näin etenkin vanhemmilla, kirjoittajissa on kolme yli 70-vuotiaana väitellyttä. Suurin osa työskentelee tai on työskennellyt yliopistossa. Jotkut ovat toimi-

neet eri koulumuotojen opettajina, järjestöjen palveluksessa tai hallintotehtävissä. Yksi on jäänyt vaille koulutustaan vastaavaa työtä.

Kasvatuksen historiasta väitelleitä on varsin monella tieteenalalla, useimmiten historian tai kasvatustieteiden alalla. Teologeille kirkkohistoria on tarjonnut aiheita, jotka kuuluvat myös kasvatuksen historiaan. On synnytetty myös terveystieteen, musiikkitieteen ja jopa maa- ja metsätieteen väitöskirja. Joidenkin aiheet sivuavat poliittista historiaa tai hallintotiedettä, yksi sopisi myös kirjallisuustieteen ja toinen kansanperinteen väitöskirjaksi.

Yritin tilastoida väitöskirjojen aiheita, mutta luovuin yrityksestä, koska ne ovat mitä moninaisimpia. Historiallisesta näkökulmasta on tutkittu koulutusta koskevaa päätöksentekoa ja koulutuksen toteuttamista, opettajankoulutusta, ammattiopetusta tai varhaiskasvatusta. Oppiaineiden historiasta vetävin on ollut uskonto. On väiteltä opettajaromaaneista ja sananlasku-

viisaudesta. Vain reformipedagogiikka puuttuu.

Muistelijoiden joukossa on myös yksi kahden ja yksi kolmen väitöskirjan tekijä. Moniottelijaa on toki helpottanut se, että eri väitöskirjojen materiaali on lohkaisu asianomaisen keräämästä massiivisesta aineistosta. Esimerkiksi Kalevi Tammisen väitöskirja oli paisumassa niin laajaksi, että työn ohjaaja kehotti panemaan ”kannet väliin”.

Kasvatuksen historian tutkimus vakiintui, kun apulaisprofessorin virka perustettiin kasvatustieteen laitokselle vuonna 1974, Eelis Aurola oli viran ensimmäinen hoitaja. Taimo Iisalo, Veli Nurmi ja Martti T. Kuikka (vuodesta 1978) jatkoivat sekä alan opetusta että tutkimusta. Vuonna 2003 jatko-opiskelijoiden määrä nousi 25:een. Kun tämä maan ainoa kasvatuksen historian professuuri lakkautettiin Martti T. Kuikan siirryttyä eläkkeelle vuonna 2004, opinalaa uhkaa, jos ei kuolema, niin ainakin sen aiheiden sysääminen tutkimuksen muille sektoreille. Jatko-opiskelijat jäivät ilman ohjausta. Kuitenkin osa heistä on jatkanut, kuten vuosikirja kertoo.

Mitä innostuksen ja kiitollisuuden aiheita kasvatuksen historiaa koskevan väitöskirjan teko on tarjonnut? Yksi on ollut hyvä ohjaus. Joitakin vuosikymmeniä sitten ohjausta ei ollut tarjolla kovinkaan paljon. Nykyisin jokaiselle väitöskirjahankkeelle määrätään ohjaaja. Useat ovat saaneet tukea myös muilta asiantuntijoilta mm. esitarkastajilta. Erityisen kiitoksen monilta muiste-
lijoilta saa professori Kuikka. Virka-
kautenaan ja vielä eläkkeelle siirryt-
tyäänkin hän on toiminut kymme-

nien väitöskirjojen ohjaajan, esitarkastajan ja vastaväittäjän rooleissa. Jotkut kirjoittajat mainitsevat kuuluneensa ”kuikkalaisiin”. Tukea ja rohkaisua he ovat saaneet myös toinen toisiltaan.

Kirjan toimittajat antoivat muistelijoille tarkat kirjoitusohjeet. Siitä huolimatta tuotokset ovat monenlaisia. Joidenkin tekstistä on vaikea eksplikoida esimerkiksi väitöskirjan nimeä! Muuan kirjoittaja on kertonut ”polustaan” kaunokirjallisen tyyliin. Sillä asianomaisen on voinut ilmaista tuntojaan, mutta kovin informoiva sellainen teksti ei ole.

Kirjoittaja on filosofian tohtori.